

5.11.2010

SM063:00/2008

MAAHANMUUTON KEHITTÄMISOHJELMIEN JOHTORYHMÄ

Aika 4.11.2010 klo 12.00–16.00

Paikka Merimiehenkatu 11, nh. 204, Helsinki

Läsnä

Tuomo Kurri, SM (pj.)
Timo Täyrynen, UM (*poistui klo 14.30*)
Susanna Piepponen, TEM/rakennerahastot (*saapui klo 13.30, poistui klo 15.00*)
Viveca Arrhenius, STM (*poistui klo 15.00*)
Marja Kaasalainen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Jaana Suokonautio, Uudenmaan ELY-keskus
Lisbeth Mattsson, Pohjois-Savon ELY-keskus
Mauno Salmela, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (*poistui klo 15.05*)
Maire Mäki, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Erja Horttanainen, Suomen Kuntaliitto (*poistui klo 15.15*)
Pia Björkbacka, SAK ry
Olli-Pekka Väänänen, MTK
Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät (*poistui klo 14.30*)
Riitta Wärn, EK
Heikki Taulu, Akava (*poistui klo 14.30*)
Laine Huttunen, Inkerikeskus ry
Tarja Monto, Familia Club ry (*poistui klo 15.40*)
Tapani Kojonsaari, SM/MATTO
Paula Kuusipalo, SM/ALPO
Risto Karinen, Ramboll (asiakohdat 4-5)
Hanna-Maria Hyttinen, SM/MATTO (siht.)
Maija Pero, SM/ALPO (siht.)

1. Kokouksen avaus - sisäasiainministeriön ajankohtaiset asiat

Kurri avasi kokouksen klo 12.09. Uusi puheenjohtaja nimetään, kun Virtasen seuraaja on päätetty.

Puheenjohtaja kertoi lyhyesti sisäministeriön ajankohtaisista asioista liittyen työvoiman maahanmuuton lakiuudistuksiin. Työntekijän oleskelulupajärjestelmän uudistamisesta on keskusteltu viimeksi syyskuussa hallintovaliokunnassa. Työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelman osalta on kerätty kyselyllä seurantatietoja, joiden pohjalta on tarkoitus koostaa väliraportti loppuvuodesta. Seurantaryhmän puitteissa järjestetään mahdollisesti vielä yhteinen kokous tänä vuonna ja raporttiluonnos kiertää kommentailla. Väliraportti käsitellään SM:n maahanmuuttoasioiden johtoryhmän lisäksi mahdollisesti myös maahanmuuttopoliittisessa ministeriryhmässä. Väliraportin käsittelyyn liittyy myös kysymys vetovoimastrategian etenemisestä ja johtoryhmän näkemykset on hyvä kirjata ko. asiasta.

Puheenjohtaja totesi, että EU-puolella tilanne on aktiivinen: yrityksen sisällä siirtyviä sekä kausityöntekijöitä koskevista direktiiveistä on annettu eduskunnalle U-kirjelmät ja näiden osalta käsittely on käynnis-

tynyt Brysselissä. Puitedirektiivin osalta käsittely on edelleen kesken ja erityisosaaaja- ja työnantajasan-
tiodirektiivien osalta hallituksen esitykset pyritään antamaan uudelle eduskunnalle ensi keväänä, jotta
lainsäädäntö saataisiin voimaan kesä-syysy-aikataululla. Ulkomaalaisten työntekijäin työsuhde- ja oleske-
lulupa-asioiden neuvottelukunnalla on tulossa kokous, jossa yhtenä asiakohtana on EU-lainsäädännön
tilanne ja neuvottelukunnassa pyritään hakemaan yhteisiä näkemyksiä tiettyihin kysymyksiin. Ongelmat
liittyvät asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ja puhtaasti ulkomaalaislainsäädännön näkökulmasta katsot-
tuna direktiivit eivät selkiytä lupajärjestelmää.

Kuusipalo kertoi lyhyesti kotouttamisyksikön ajankohtaisista asioista. Hallituksen esitys laiksi kotoutumi-
sen edistämisestä on tällä hetkellä hallintovaliokunnan käsittelyssä. Kotouttamisyksikössä on käynnissä
useita hankkeita, jotka tukevat lainsäädännön kehittämistä. EU-tasolla Euroopan komissio on käynnistä-
nyt prosessin eri maissa toteutettavien alkuvaiheeseen ja kotoutumiseen liittyvien toimenpiteiden ja mene-
telmien kokoamiseksi. Tähän liittyen Kuusipalo osallistui edellisellä viikolla Riikassa työpajaan, jossa
esitteli ALPON tavoitteita ja tuloksia. Ajankohtaista on myös Maahanmuuttoviraston esiin nostama ky-
symys kansalaisuustesteistä. SM on tehnyt kansalaisuuslain uudistamisen yhteydessä selvityksen muiden
maiden toiminnasta kansalaisuustestien suhteen ja tässä vaiheessa SM:n kanta on, että kehitetään ennem-
min alkuvaiheessa annettavaa tietoa (mm. ALPO-tukirakenteessa tuotetaan Perustietoa Suomesta -
materiaali) kuin testaamista. Hallituksen esitykseen kansalaisuuslain muuttamiseksi ei sisällytetty yhteis-
kunta- ja historiatietoutta tai arvoja mittaavia testejä.

2. Läsnäolijoiden toteaminen

Kojonsaari esitteli SM:n päätöksen muutoksista johtoryhmän kokoonpanossa. Johtoryhmän jäseneksi
Riitta Iolan tilalle nimetään maahanmuuttopäällikkö Maire Mäki Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta
ja varajäseneksi Ville Mehtälän tilalle asiantuntija Hanna Määttä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta.
Jäseneksi Outi Tähtisen tilalle nimetään lainopillinen asiamies Harri Hellstén Suomen Yrittäjistä.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Todettiin edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksytyksi.

4. Työllistymisen esteet -selvitys (Ramboll)

Rambollin edustaja Karinen esitteli ALPO-tukirakenteen toimeksiannosta toteutettavaa työllistymisen
esteet -selvitystä. Alueelliset projektit ovat olleet aktiivisesti mukana ja projektien asiantuntemusta on
hyödynnetty työpajoissa ja haastattelukierroksella. Loppuraportin kirjoitus on parhaillaan käynnissä ja työ
valmistuu joulukuun puolivälissä, joten raportin sisältöön voi vielä esittää ajatuksia. Selvitys käynnistyi
kirjallisuuskatsauksella, jossa käytiin läpi viimeaikainen maahanmuuttajien työllistymisen esteitä koskeva
tutkimuskirjallisuus ja luotiin perusviitekehys selvitykselle. Keskeisimmät työllistymisen esteet on pyritty
tunnistamaan ja jaottelemaan. Lisäksi on yritetty kuvata toimiva julkisen sektorin verkosto, joka pystyy
tarjoamaan työllistymistä edistäviä tekijöitä arjessa. Tämän jälkeen on tarkasteltu ALPON projektikenttää.
Selvityksessä on muutamien tapaustutkimusten kautta katsottu tarkemmin alkuvaiheen ohjauspalveluja
sekä työhönvalmennusmalleja ja kuvattu joillakin paikkakunnilla ja seuduilla toimivia maahanmuuttajien
työllistymistä edistäviä verkostoja. Kirjallisuuskatsaus ja Pohjois-Savossa M14-hankkeen toimeksiannos-
ta samanaikaisesti toteutettu tutkimus osoittivat, että sekä puutteellinen osaaminen että olemassa olevan
osaamisen puutteellinen tunnistaminen ovat keskeisimmät työllistymisen esteet. ALPON työpajoissa ja
Pohjois-Savon tutkimuksessa paikallisen verkoston toiminta kokonaisuutena nousi vahvasti esille.

Karinen kertoi, että myös työmarkkinoiden tulevien tarpeiden ennakointi nähdään keskeisenä, sillä paikal-
listen verkostojen on mahdotonta toimia hyvin, jos ennakointi ei toimi. Selvityksessä on kuvattu hyvä,

toimiva verkosto kahdella tasolla; minkälaisia palveluja ja toimintoja verkosto sisältää ja missä näitä tietynlaisia elementtejä on jo saavutettu. Seinäjoen tapausesimerkissä maahanmuuttajamäärä on kansallisesti katsottuna pieni, mutta toimijoiden ja elinkeinoelämän välille on seudulla pyritty luomaan tiiviit verkostot. Lisäksi asioita pyritään tarkastelemaan vahvasti asiakkaan tarpeesta käsin.

Keskusteltiin selvityksestä. Wärn kertoi sekä EK:n että SAK:n korostavan ennakkoinnin merkitystä. Alueilta on hiljattain saatu huolestuttavaa viestiä, että ennakkointia olisi vähennetty alueiden eli ELYjen tekemänä ja kysyikin alueiden edustajilta, pitääkö em. viesti paikkansa. Wärn lisäsi, että VATTin ennusteet ovat valtakunnallisia, eivätkä korvaa alueilla paikallisen elinkeinoelämän kanssa yhteistyössä tehtyä ennakkointia. Salmela (Länsi-Suomi) kertoi, että Etelä-Pohjanmaalla on vuosina 2009 ja 2010 toteutettu Yritysharava ja käyty läpi alueen yritysten työvoimatarve ja kiinnostus ulkomaisen työvoiman rekrytointiin. Salmela totesi ennakkoinnin jollakin tasolla varmasti jatkuvan; alueellinen ennakkointi koetaan tärkeäksi, mutta resursointikysymys on avoin. Mäki (Pohjois-Suomi) kertoi aluetason ennakkointityön hakevan muotoaan alueuudistusten myötä ja lisäsi pidemmän aikavälin ennakkointityön kuuluvan maakuntien liitoille. Myös Pohjois-Pohjanmaalla kaikki yritykset on käyty Yritysharavalla läpi ja Yritysharavan jatko on alueella parhaillaan keskustelussa. Mäki toi vielä esiin, että työmarkkinatilanteen muutosten ollessa nopeita, ELYssä on havaittu tarve lisätä nopeasti asioihin tarttuvaa täsmäennakkointia. Mäki totesi myös kriittisen analyysin olevan entistä tärkeämpää. Lisäksi rahoituslähderiippuvainen asioiden tarkastelu on usein ongelma; samoihin ilmiöihin kohdentuvia toimia rahoitetaan monista eri rahoituslähteistä ja kehittämistyön yhteensovittamista ja verkostoitumista tulisi kehittää. Kaasalainen kommentoi pakolaisten vastaanoton ja kotoutumista edistävien palvelujen tarjonnan olevan tällä hetkellä sidoksissa kunnallispolitiikkaan.

Suokonautio (Etelä-Suomi) totesi, että Yritysharavaa voitaisiin hyödyntää ennakkoinnissa nykyistä paremminkin, sillä kysely sisältää useita maahanmuuttajiin liittyviä kysymyksiä. Organisaatiomuutoksen jälkeen ennakkoinnissa on tapahtunut notkahdus, joka ei kuitenkaan kerro koko tilannetta. Suokonautio kertoi, että Uudenmaan ELYssä ei olla kovin innokkaasti tukemassa työperusteisen maahanmuuton projekteja, mikä on ristiriidassa tulevaisuudennäkymiin ja työperusteisen maahanmuuton tarpeen kasvuun. Mattsson (Itä-Suomi) kertoi, että Itä-Suomessa ennakkointiin tullaan panostamaan, koska sen merkitys on huomattu mm. Rambollin tekemässä tutkimuksessa. Itä-Suomessa tullaan luomaan yhteinen maahanmuuttostrategia, johon osaavan työvoiman tarve selvitetään. Lyhyen tähtäimen ennakkointia tuoteistetaan asiakaspalvelun tueksi TE-toimistoihin ja pidemmän tähtäimen ennakkoinnissa yhteistyötä tehdään maakuntien liittojen kanssa. Lisäksi alueen kasvavien yritysten tukemiseksi kehitetään kansainvälistymisen ja kasvun toimintamalli. Mattsson totesi, että nykyiset resurssit huomioiden priorisointia on tehtävä. Taulu kommentoi Yritysharavan keskittyvän lyhyen aikavälin alueellisiin tarpeisiin, kun taas VATTin ennakkointi hahmottaa pidemmän aikavälin työvoimatarpeita. Pitkän aikavälin alueellisesta ennakkoinnista vastaavat maakuntien liitot, kuten aiemminkin. Taulu totesikin, että ELYjen roolia alueellisessa ennakkoinnissa tulisi kasvattaa.

Väänänen kommentoi työllisyyden esteet -selvitykseen liittyen alueiden olevan erilaisia myös esteiden näkökulmasta ja toivoi raportin antavan tietoa ko. eroista keskimääräisen yleiskuvan sijaan. Lisäksi Väänänen esitti alueellisten maahanmuuttostrategioiden kytkemistä muihin alueita koskeviin tarkasteluihin.

Puheenjohtaja kommentoi kuntakysymyksen nousevan esiin kaikilla maahanmuuton sektoreilla. Pakolaiskiintiön lisäksi Suomessa ei ole muita maahanmuuttoon liittyviä kiintiöitä, mikä vaikuttaa maahanmuuton ja sen alueellisen jakautumisen ennakoitavuuteen. Työvoiman maahanmuuton osalta kiertomuutokysymystä tullaan tulevaisuudessa tutkimaan tarkemmin, sillä parissakin tutkimuksessa on tuotu esille tarve kartoittaa tilapäisen muuton tilannetta, volyyymia, sisältöä ja ilmiön mahdollisia kehityssuuntia. Puheenjohtaja totesi työvoiman maahanmuutosta vain osan olevan pysyvää. Työvoiman maahanmuuton kannalta ulkomaalaiset opiskelijat on viime aikoina nostettu esille potentiaalina ja jatkossa tulisikin pohtia ennakkoinnin hyödyntämistä työmarkkinoiden näkökulmasta myös opiskelijapuolella maahantulotilantees-

sa. Wärn totesi englanninkielisiin koulutusohjelmiin sisältyvien suomen kielen opintojen vähäisyyden olevan edelleen ongelma.

Horttanainen kommentoi työvoiman maahanmuuttoa koskevan ennakoinnin olevan kuntien näkökulmasta keskeistä, sillä myös työperusteisesti tulevat käyttävät kuntien palveluja. Tällä hetkellä kunnissa ei ole tarpeeksi tietoa maahanmuutosta ennakoinnin kannalta. Horttanainen totesi kuntasektorin olevan merkittävä työllistäjä kunnissa ja eläköityminen tulee lähivuosina koskemaan ennen kaikkea sosiaali- ja terveysalaa. Ulkomaisen työvoiman rooli ko. alalla on kuitenkin Horttanaisen mukaan kysymysmerkki kielitaitovaatimusten ja tarkasti säänneltyjen tutkintojen vuoksi. Salmela kertoi, että ulkomaalaisten opiskelijoiden kielen opiskelusta on Etelä-Pohjanmaalla keskusteltu korkeakoulujen kanssa ja suomen kielen opiskelua ruvetaan järjestämään, sillä ongelmaksi on työllistymisen lisäksi osoittautunut myös harjoittelupaikkojen saaminen. Kuntien ennakointiin liittyen Salmela peräänkuulutti perustavan kannan muodostamista kunnan roolista koskien työperusteista maahanmuuttoa ja pakolaisten vastaanottoa ja roolin kuvaamista kansainvälistymis- tai kotouttamisohjelmassa. Mäki lisäsi pk-sektorin työnantajien tukemisen olevan maahanmuuttajien työllistymisen edistämisen kannalta tärkeää ja korosti työkokemuksen puutteen olevan usein sekä kantaväestöön kuuluvan että maahanmuuttajan työllistymisen esteenä. Työkokemuksen kartuttamiseen on olemassa erilaisia välineitä, mutta Mäki kertoi tilastojen osoittavan, että maahanmuuttajien osalta tämäntyyppisiä toimenpiteitä käytetään vähän.

Karinen lisäsi vielä, että selvityksessä käytetään vain muutamia paikkakuntia esimerkkinä, mikä vaikeuttaa laajan alueellisen näkökulman esittämistä.

5. Vetovoimastrategian esiselvitys (Ramboll)

Kojonsaari kertoi lyhyesti työvoiman maahanmuuton vetovoimastrategian laatimisen taustoista. Vetovoimastrategian kehittäminen on alun perin mainittu työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelmassa ja kirjattu MATTO-tukirakenteen projektisuunnitelmaan toteutettavaksi. Strategian laatimisen tueksi perustettiin poikkihallinnollinen ohjausryhmä, jonka johdolla aiheesta päätettiin tehdä esiselvitys, joka valmistui 15.10.2010. Karinen esitteli tarkemmin esiselvitystä. Esiselvityksessä kartoitettiin toimeksiannon mukaisesti olemassa olevat informaatiokanavat, niiden sisältö ja käytettävyys, aiemmat aiheeseen liittyvät tutkimukset, selvitykset ja alueelliset toimenpiteet sekä tarkasteltiin kahden muun EU-maan kokemuksia case-kuvausten kautta. Case-maat olivat Tanska ja Tsekki. Esiselvityksen pohjalta rakennettiin viitekehys siitä, mikä vetovoimastrategian tulisi olla ja miten strategia toimeenpannaan prosessina. Viestintäkanavien kartoituksen yhteydessä tehtiin myös pienimuotoinen käyttäjätestaus Rambollin omia verkostoja hyödyntämällä. Testaajien tehtävänantona oli tiedon etsiminen Suomeen töihin tulevan näkökulmasta.

Karinen kertoi, että käyttäjätestin ja informaatiokanavien tarkastelun perusteella erityisesti verkkoviestinnän kenttä on Suomessa varsin hajanainen esim. Tanskaan verrattuna. Käyttäjät löysivät 10–15 erilaista sivustoa, joista Suomeen työhön tuleva henkilö voi löytää tietoa. Em. sivustoista Expat-Finland ja Infopankki koettiin toimivimmiksi. Tanskassa verkkoviestinnän tila oli samankaltainen vielä kymmenisen vuotta sitten, mutta nykyisin viestintä on keskitetty kahdelle pääsivustolle, joista www.workindenmark.dk on suunnattu työperusteisille maahanmuuttajille ja muodostaa kohtaamispaikan työnantajille sekä työtä hakeville. Toinen pääsivusto www.newtodenmark.dk on sisällöltään samantyyppinen kuin Infopankki ja myös kielivalikoimaltaan kattavampi. Work in Denmark -sivustolla on joitakin pysyviä osioita, mutta myös ajankohtaisten politiikkalinjausten ja työvoimatarpeen mukaan päivittyviä osioita. Sivusto on usean hallinnonalan yhteinen ja rahoitus pysyvä. Kojonsaari lisäsi, että sivuston toimintaa ohjaa hallinnonalojen yhteinen toimielin, joka kokoontuu säännöllisesti, määrittelee ajankohtaiset painopisteet ja on sitoutunut sivuston ylläpitoon.

Karinen kertoi, että vetovoimastrategian määrittelemiseksi tehtiin asiantuntijahaastatteluja, joiden perusteella strategian laatimisesta oli monenlaisia näkemyksiä. Myös muut hallinnossa käynnissä olevat pro-

sessit, kuten työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelma, TEM:n kansainvälisen työnvälityksen kehittämissuunnitelman työ ja yleinen maabrändäys vaikuttavat vetovoimastrategian valmisteluun. Strategian erottamiseksi yleisestä maabrändäyksestä tarvitaan fokuointia ja segmentointia, kuten kohdennettuja toimenpiteitä toimialoittain tai maaryhmäkohtaisesti. Lisäksi on mahdollista määritellä työvoiman maahanmuuton kannalta erityisiä segmenttejä. Esiselvityksen loppuraportissa suosituksena on, että strategiaan sisällytettäisiin sekä yleisempi, viestinnällinen osio että erilaisia painotuksia ja toimenpiteitä sisältävä toiminnallinen osio. Suomen vetovoimatekijöitä tulisi pohtia kohdesegmenteittain, sillä myös esiselvitykseen haastatelluista moni toi esiin, että vetovoimatekijöissä on usein segmenttikohtaisia eroja. Lisäksi Forsanderin ja Raunion tutkimus osoittaa myös maahan sitouttavien ja pysyvyyteen vaikuttavien tekijöiden olevan keskeisiä. Strategian laatimisen kannalta haasteellista on tällä hetkellä viestintäkentän hajanaisuus, lisäksi ennakoinnin hyödyntämistä muutoksiin reagoimiseksi tulisi kehittää. Strategiaa valmisteltaessa tulisi myös pohtia ohjaus- ja opastusjärjestelmän kehittämistyön linjaamista. Lisäksi strategiaa ohjaava rakenne ja seuranta tulee määritellä.

Puheenjohtaja totesi, että strategiassa etenemisen suhteen tehdään päätös loppuvuoden aikana ja pyysi läsnä olevilta näkemyksiä aikataulusta. Kojonsaari kertoi, että ohjausryhmän ajatuksena on ollut tunnistaa ja sitouttaa strategiatyön kannalta olennainen verkosto ja edetä ripeästi strategian valmistelussa. SM:n näkökulmasta työn nivomista yhteen työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelman seurannan kanssa pidetään tärkeänä. MATTO-tukirakenteen toiminta-aikaa on kolme vuotta jäljellä ja mitä pidemmälle strategian valmistelun käynnistämistä lykätään, sen vähäisemmäksi jäävät kokemukset varsinaisesta toiminnasta ja mahdollisuudet strategiassa määriteltyjen toimenpiteiden oikaisuun.

Keskusteltiin vetovoimastrategian etenemisen aikataulusta. Väänänen kannusti nopeaan etenemiseen ja korosti tiedottamisen olevan tarpeen sekä negatiivisten ilmiöiden ehkäisemiseksi että positiivisten ilmiöiden edistämiseksi. Mattsson totesi vetovoimaisuuden edistämisen olevan Itä-Suomelle tärkeä kysymys osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi. Poliittisen tahtotilan lisäksi yhteinen strateginen viitekehys tarvitaan alueellisen työn tueksi. Mattsson kannatti myös kansallisen www-sivuston perustamista. Kojonsaari kertoi, että tällä hetkellä läsnäolo-organisaatiot eivät tunnista maahanmuuttoon liittyviä painopisteitä ja yhteistä strategiaa ja tahtotilaa kaivataan toiminnan fokuoimiseksi. Wärn kommentoi, että Tanskan malli on toteutettu kiinteillä resursseilla ja järjestelmä on sidottu työnvälityssivustoihin. Resursointiin pitäisi myös Suomessa kiinnittää huomiota ja sitoa jatko valtion budjettiin. Puheenjohtaja lisäsi, että nyt nimenomaan aikataulukysymys on keskeinen. Strategian valmistelu vaatii tarkkaa fokuointia ja etenkin tiedottamisessa vetovoimastrategian tavoitteet on ilmaistava tarkasti. Täyrynen totesi, että myös ajatus työvoiman maahanmuuttoon liittyvien yhteyshenkilöiden sijoittamisesta muutamiin maihin noussee jälleen esille ja lisäsi nuoriin tulijoihin panostamisen olevan kansallisen edun mukaista. Puheenjohtaja kertoi, että Kanadan kanssa on tarkoitus aloittaa ensi vuonna Youth mobility -ohjelmaan liittyvät neuvottelut nuorten liikkuvuuden edistämiseksi. Tällä hetkellä vastaavantyyppinen järjestely on jo voimassa Uuden-Seelannin ja Australian kanssa. Kurri totesi lähtömaakeskustelun todennäköisesti jatkuvan seuraavalla hallituskaudellakin, myös opiskelijoiden maahanmuuton osalta lähtöalueiden fokuoinnista ja yhteyksistä työvoiman maahanmuuton tarpeisiin tultaneen keskustelemaan vahvemmin. Keskusteltiin UM:n päätöksestä sulkea Manilan suurlähetystö. Täyrynen kertoi, että viisumi- tai oleskelulupahakemuksen voi jatkossa jättää lähimpään Suomen edustustoon. Pohjoismaiden edustustot ovat tiivistäneet yhteistyötään mm. niin, että toisen Pohjoismaan edustusto voi ottaa myös oleskelulupahakemuksia vastaan. Suomi ei ole muuttanut lainsäädäntöään tässä suhteessa.

Mäki totesi vielä vetovoimastrategian aikataulutukseen liittyen, että Pohjois-Pohjanmaalla varaudutaan suuriin hankkeisiin, sillä työvoimaa ei ole riittävästi ja tämä olisi peruste nopeallekin etenemiselle. Myös Salmela lisäsi yhteiselle pysyvästi rahoitetulle sivustolle olevan tarvetta alueellisesta näkökulmastakin.

Puheenjohtaja totesi johtoryhmän yleisen mielipiteen puoltavan vetovoimastrategian valmistelun käynnistämistä. Viestinnällisesti valmisteluun liittyy paljon lanseeraamista. Todettiin tiedonvälityksen olevan ydinasia ja että työn otsikkoa on syytä pohtia.

6. Alueelliset tilannekatsaukset

Siirryttiin alueellisiin tilannekatsauksiin. Salmela kertoi Länsi-Suomen (Satakunta, Pirkanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi) kuulumiset; alueella on käynnissä 19 ESR-projektia, eniten hankkeita toimii Pirkanmaalla, jossa pyritään yhdistämään ja järjeistämään hankkeita ja toimintaa. Pohjanmaalla toiminnassa on neljä hanketta, jotka ovat kaikki päättymässä ja osalle suunnitellaan jatkoa loppukaudeksi. Satakunnassa päättyy ohjausverkostohanke, jolle on kuitenkin jatko hyväksytty. Keski-Suomessa on haku meneillään toimintalinjaan 4 vuoden loppuun asti. Etelä-Pohjanmaalla keskustellaan hankkeen toteutuksesta toimintalinjaan 4 ja toimijaa haetaan nimenomaan terveydenhuoltoalan hankkeeseen. Alueiden ESR-koordinaattoreiden mukaan hankkeet ovat toimineet tähän asti ESR-ohjeistusten mukaisesti.

Suokonautio kertoi Etelä-Suomen (Uusimaa, Kaakkois-Suomi, Häme, Varsinais-Suomi) suuralueen tilanteesta. Varsinkin ALPO -tukirakenteen koordinoimien hankkeiden työssä näkyy alueen maahanmuuttajaväestön suuri määrä. Em. hankkeissa on kehitetty mm. koulutukseen ohjaamisen järjestelmiä ja maahanmuuttajien osaamisen testausta. Koulutusportti-projektissa kehitetään ja pilotoidaan koulutuksen varausjärjestelmiä TE-toimistoissa siten, että henkilö ohjataan Testipisteeseen testattavaksi ja tulosten perusteella etsitään varausjärjestelmästä oikea koulutuspaikka. Testipisteeseen haluttaisiin mukaan kaikki kolme pääkaupunkiseudun kuntaa, tällä hetkellä mukana on vain Helsinki. Hämeenlinnassa, Lahdessa, Kotkassa ja Lappeenrannassa toimivat matalan kynnyksen neuvontapisteet, jotka kehittävät henkilökohtaista neuvontaa vastaamaan alueen maahanmuuttajien tarpeisiin. MATTO-tukirakenteen koordinoimista projekteista moni projekti on päättymässä vuoden lopussa tai alkuvuodesta. Päätyviä hankkeita ovat COFI, Attraktiivinen Suomi, Gateway, Sujuvasti suomalaisen työelämään ja INSITE, joka on Uudenmaan ELYn oman tuotannon projekti ja toimii alueellisesti koordinoivana projektina. Uudenmaan työvoiman maahanmuuton projektit järjestävät 2.12. ison päätösseminaarin, jossa julkistetaan myös yhteistyössä tehty julkaisu. Tällä hetkellä Uudellamaalla ei olla valmiita panostamaan työperusteiseen maahanmuuttoon, mutta muilla alueilla on toiminnassa ohjelmakauden loppuun saakka kestäviä hankkeita, kuten Spurtti-projekti Varsinais-Suomessa. Kojonsaari kertoi, että Turun ammattikorkeakoulussa on käynnissä Cosmos Network -projekti, joka pyrkii jo opiskeluvaiheessa rakentamaan yhteyksiä ja verkostoja ulkomaalaisten opiskelijoiden ja Turun alueen yritysten välille ja näin ollen edistämään opiskelijoiden työllistymistä.

Väänänen kommentoi tärkeiden asioiden kehittämisen olevan nyt hankkeiden varassa ja toivoi, että hankkeiden kehittämien tuotteiden juurtumista arvioitaisiin. Suokonautio kertoi, että edellisellä hakukierroksella saatiin vain yksi hakemus työperusteisen maahanmuuton projektiksi. 2.12. ilmestyvässä julkaisussa nyt päättyvät projektit tuovat esille, miten työtä voitaisiin jatkaa. Kojonsaari lisäsi tukirakenteiden suodatavan ja kehittävän projekteissa kehitettyjä toimintoja ja tällä rakenteella on pyritty nimenomaan jatkuvuuteen. INSITE-projekti on Kojonsaaren mukaan kuitenkin hyvä esimerkki siitä, miten alueellinen koordinaatio vaikuttaa verkostoihin positiivisesti. MATTO-tukirakenteen toimeksiannosta tällä hetkellä käynnissä on projektien toimintojen kartoitus, jonka avulla kerätään aineksia kehitettävien opastusjärjestelmien pohjaksi. Uudenmaan tilanne on työperusteisen maahanmuuton projektien osalta valitettava, koska maahanmuuttajavolyymit ovat seudulla ainutlaatuiset, mikä toteutettavien pilotointien kannalta olisi eduksi.

Piepponen kertoi, että valtakunnallisten kehittämisohjelmien ideana on kokonaisnäkömyksen syntyminen ja kansallisen puolen strategiaan vaikuttaminen. Jatkossa kehittämisohjelmien rahoituksen painotuspisteitä tullaan siirtämään, jotta rahat saadaan käytettyä. Tämän osalta päätökset tehdään joulukuussa ESR-

ohjelman seurantakomiteassa. ELYiltä on kysytty mielipidettä rahoituksesta ja luultavasti rahaa tullaan siirtämään MATTON kehittämishajelmasta ALPON puolelle.

Mäki kertoi tilanteesta Pohjois-Suomen suuralueella (Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi). Maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksen kehittämissuohjelmassa on haku käynnissä ja kyselyjä on tullut jonkin verran. Mäki oli kerännyt tiedot alueella eri rahoituslähteistä rahoitettavista hankkeista, joilla on kohderyhmänä maahanmuuttajat ja totesi yhteistyön kehittämiselle eri rahoituslähteiden hankkeiden välillä olevan tarvetta. Mäki otti myös kantaa tarkkoihin rahastokohtaisiin kohderyhmämäärittelyihin (SOLID-rahastot), jotka eivät välttämättä ole varsinaiselle kohderyhmälle eduksi esim. verkostojen syntymisen tai kielen oppimisen kannalta.

Kuusipalo totesi verkostoitumisen olevan tärkeä asia, jotta tiedetään saman asian parissa tehtävästä muusta työstä. Alueellisten käyntien yhteydessä on toivottu, että alueet esittelisivät monipuolisesti hankkeita rahoituslähteestä riippumatta. Kuusipalo ehdotti, että ELYjen maahanmuuttopäälliköiden tehtävien muotoutuessa voitaisiin miettiä yhdessä tiedonkulun kehittämistä päällekkäisyyksien välttämiseksi rahoituslähteiden ollessa hajanaisia. Björkbacka lisäsi, että kohderyhmien sekoittaminen ja synergioiden kehittäminen vaativat rahastotoiminnan koordinoimista.

Mattsson kertoi, että Itä-Suomessa lähdetään siitä, että alueella jo olevat maahanmuuttajat pyritään työllistämään ja heidän osaamistaan hyödyntämään. Ulkomaiselle työvoimalle on kysyntää mm. sosiaali- ja terveydenhuollossa ja maataloudessa. Ongelman ydin etenkin Pohjois-Savossa on, että maahanmuutto ymmärretään usein ainoastaan humanitaariseksi ja median antama kuva maahanmuutosta saattaa vääristää todellisuutta. Itä-Suomessa on selvitetty maahantulon perusteita Migrin myöntämien oleskelulupien valossa. Valtakunnan tasolla yleisin maahantulon syy, yli 30 prosenttia on perhesyiden perusteella, toiseksi yleisin maahantulon syy on opiskelu ja kolmanneksi suurin työ. Ainoastaan kahdeksan prosenttia maahanmuuttajista on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella. Itä-Suomen kaikista maahanmuuttajista 20 prosenttia on pakolaisia. Maahantulon perusteista riippumatta kaikki maahanmuuttajat olisi tärkeä ymmärtää potentiaalisena työvoimana, joista suurin osa, 79 prosenttia on työikäisiä. Itä-Suomessa käynnistyy ensi vuonna koko alueen maahanmuuttostrategian laatiminen ja strategiaan tullaan selvittämään osaavan ulkomaisen työvoiman tarve. Itä-Suomessa toimii kaikkiaan 10–15 hanketta liittyen kotoutumiseen ja työperusteiseen maahanmuuttoon. M14-hanke on päättymässä vuodenvaihteessa ja hankkeessa kehitettyjä toimenpiteitä tullaan jatkamaan tavalla tai toisella. Hankkeessa teetettiin tutkimus maahanmuuttajien työllistymisen edistämisestä viranomaiskeinoin Pohjois-Savossa. Tutkimus valmistui lokakuun lopussa ja on luettavissa Pohjois-Savon ELY-keskuksen sivuilla. Etelä-Savossa jatkuu maahanmuuttajien työllistymistä edistävä POINTTI-hanke, samoin Pohjois-Karjalassa Petroskoin työvoimaneuvontapisteeseen liittyvä hanke. Kainuussa kehitetään uutta hanketta ulkomaisen työvoimatarpeen ennakoinnin ympärille sekä Juuret ja Siivet -hankkeelle jatkoa, jossa keskityttäisiin mm. maahanmuuttajien työllistymisen ja yrittäjäksi alkamisen edistämiseen.

7. Sisäasiainministeriön tukirakenneprojektien toiminta → 11/2010

7.1. ALPO ja Opetushallituksen rahoittamien hankkeiden tilannekatsaus

Kuusipalo kertoi ALPON toimenpiteiden tukevan uuden kotoutumista edistävän lain toimeenpanoa. Hallituksen esityksessä laiksi kotoutumisen edistämisestä nostetaan esille kotoutumisen kaksisuuntaisuus ja palveluja pyritäänkin kehittämään siten, että maahanmuuttajat huomioidaan peruspalveluissa. Kotouttamislain soveltamisalaa laajennetaan ja palveluja tarjotaan tarvelähtöisesti: perustietoa annetaan kaikille ja sen jälkeen maahanmuuttajalla on mahdollisuus esimerkiksi alkukartoitukseen, kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä tehostettuun ohjaukseen ja neuvontaan. Jos näihin ei ole tarvetta, maahanmuuttaja voi siirtyä suoraan työmarkkinoille tai koulutukseen.

ALPON koordinoimissa hankkeissa kehitetään perustietopaketteja sekä alkukartoituksen ja tehostetun ohjauksen ja neuvonnan toimintamalleja. ALPO-tukirakenne vastaa valtakunnallisen perustietopaketin kehittämisestä, lisäksi monissa alueellisissa projekteissa on tehty oman kunnan tai seudun perustietopaketti. Näistä esimerkkeinä olivat kokouksessa Tervetuloa Mikkeliin -opas, Iisalmi-opas sekä Koti maalla -julkaisu. ALPO-tukirakenne on tänä vuonna koostanut myös käsikirjaa osaamiskartoituksesta. Kuusipalo nosti esille kehittämistyössä eteen tulleita haasteita. POINTTI-hankkeessa on kehitetty neuvontapalvelun seurantaan asiakasrekisteri ja ALPON on tarkoitus tuottaa asiakasrekisteri muiden projektien hyödynnettäväksi. Valtakunnallisen kehittämisen pohjaksi tarvittaisiin tietoa neuvonta- ja ohjauspalveluiden tarpeesta. Asiakasrekisterin käyttöönotossa on kuitenkin ollut ongelmia SM:n oman tietotekniikkapalvelujen tuottajan kanssa ja käyttöönotto on viivästynyt. Kuusipalo totesi verkostoitumisen olevan keskeistä tukirakenteen työssä; maahanmuuttoon liittyvät kysymykset kytkeytyvät joka sektoriin ja ovat usein niin laajoja, ettei projekti pysty yksin viemään niitä eteenpäin. Tämän vuoksi sidosryhmäyhteistyö vie paljon aikaa. Myös projekteissa kehitettyjen toimintamallien juurruttamisen projektit ovat kokeneet vaikeaksi. Maahanmuuttotyön koetaan olevan marginaalissa kokonaisuutta ajatellen, mikä on koettu projekteissa hankalana viestin eteenpäin viemisessä. Uusi kotouttamislaki, valtakunnallinen kotouttamisohjelma sekä ELYt ovat tärkeitä yhteistyön kehittämisen ja kotouttamistyön onnistumisen kannalta.

Vuonna 2011 ALPON toiminnassa tulee korostumaan tiedottaminen ja hyvien käytäntöjen levittäminen. ALPO-tukirakenteen hankkimista selvityksistä tämän vuoden loppuun mennessä valmistuvat alkuinfon sisältökartoitus, työllistymisen esteet -selvitys sekä osaamiskartoitus- virikemateriaali. Alkuinfosta painatetaan vuoden 2011 aikana valtakunnallinen Tervetuloa Suomeen -opas. Myös muista selvityksistä tehdään julkaisut, joita levitetään laajalti. Alueellisten hankkeiden seuranta ja tuki on edelleen tärkeää ja hankkeiden mallien seuranta ja kokoaminen sekä valtakunnallinen mallintaminen korostuvat ensi vuonna.

Kuusipalo kertoi myös lyhyesti OPH:n hankkeiden kuulumiset OPH:n edustajan ollessa estynyt. OPH koordinoi suomen kielen opintokokonaisuuden verkko-opetusmateriaalin tuottamista, jota on toteuttamassa useita hankkeita. Koordinaatiohanke on hakenut jatkorahoitusta vuoden 2013 loppuun. Tällä hetkellä hankkeessa on käynnissä yhteisen teknisen alustan toteuttamisen kilpailuttaminen sähköiselle kielenopiskelumateriaalille. Myös OPH:n hankkeella on huolena kehitetyn opintokokonaisuuden juurruttaminen pysyväksi.

7.2. MATTO

Puheenjohtaja totesi MATTON osuuteen siirryttäessä, että lähiaikoina on ilmestynyt työvoiman maahanmuuttoon liittyen eri tahojen tuottamina oppaita sekä työnantajille että työntekijöille. Kojonsaari jatkoi esittelemällä MATTON työsuunnitelman komponenttien etenemistä. Opastusjärjestelmiin liittyen on parhaillaan käynnissä kehittämisohjelman projektien toimintojen kartoitus, jota toteuttaa Sosiaalikehitys Oy. Työ on edennyt siihen vaiheeseen, että kaikki projektit on käyty läpi haastatteleamalla ja 15.12.2010 valmistuvassa loppuraportissa projektien toiminnoista hahmotellaan elementit opastusjärjestelmien perustaksi. Opastusjärjestelmän lopullisesta muodosta ei vielä ole varmuutta. Kojonsaari totesi, että erilaisia opastukseen liittyviä tuotoksia julkaistaan jatkuvasti, mikä tekee opastuksen kokonaisuudesta sirpaleisen. Lisäksi tuotoksien päivittäminen vaikuttaa olevan melko satunnaisella pohjalla. Kojonsaari lisäsi myös tukirakenteen puitteissa kehitettävien opastusjärjestelmien ylläpidon jatkossa olevan vielä kysymysmerkki. Toisen komponentin, vetovoimastrategian, eteneminen käytiin jo läpi esiselvityksen yhteydessä (ks. asia-kohta 5). MATTON työsuunnitelman kolmannen komponentin, suomen kielen ja kulttuuriorientaation opintokokonaisuuden, työstäminen aloitettiin keväällä kehittämisohjelman projektien verkostotapaamisessa. Kokonaisuus jaetaan kolmeen teemaan: kieliopintoihin, työelämätietouteen ja suomalaisen kulttuuriin. OPH:n kanssa opintokokonaisuuden kehittämisestä on keskusteltu ja päädyttiin siihen, että MATTO tuottaa täydentäviä osia osaksi OPH:n kehitteillä olevaa kokonaisuutta päällekkäisyyksien välttämiseksi. MATTON tuottama materiaali viedään osaksi kokonaisuutta hyödyntäen OPH:n toimesta kilpailutettavaa sähköistä käyttöalustaa. MATTON opintokokonaisuuden rakentamista ohjaamaan on tarkoitus

perustaa asiantuntijoista ja projektitoimijoista muodostettava ohjaava verkosto. Tällä hetkellä avoimia kysymyksiä ovat MATTON kokonaisuuden puitteissa tuotettavat kielitaidon tasot, ammattialat ja mille kielille opintokokonaisuus käännetään.

Kojonsaari kertoi vuodelle 2011 suunnitelluista tapahtumista. Yhdessä kehittämisohjelman arviointia toteuttavan Kuntoutussäätiön kanssa projekteille on tarkoitus järjestää arviointikoulutusta, lisäksi tukirakenteen järjestää työyhteisön monimuotoisuuteen liittyvän koulutuksen, jonne kouluttajaksi saadaan tanskalainen asiantuntija. Yleisesti Kojonsaari totesi, että kehittämisohjelmalta tullaan leikkaamaan rahoitusta.

Kehittämisohjelman arvioinnin ensimmäinen väliraportti on valmistunut ja Kojonsaari kertoi lyhyesti raportin havainnoista. Raportissa todetaan projektien reagoineen toimintaympäristön muutoksiin hitaasti. Kohderyhmätäsmennyksiä on kuitenkin tehty ja asetetut tavoitteet on Kuntoutussäätiön tekemän kyselyn mukaan saavutettu hyvin. Kojonsaari totesi, että kehittämisohjelmakokonaisuus ymmärretään projekteissa heikosti. Väliraportissa on myös arvioitu maahanmuuton kehittämisohjelmien johtoryhmän toimintaa ja kyselyn ja haastattelujen perusteella johtoryhmän käsitys kehittämisohjelman sisällöstä ja toiminnasta vaikuttaisi heikolta. Keskusteltiin johtoryhmän roolista. Puheenjohtaja totesi, että asioista keskustellaan muissakin yhteyksissä kokousten välillä ja joryn jäsenet voidaan pitää tarvittaessa jakeluissa mukana muihin tukirakenteiden tapahtumiin liittyen.

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Seuraava kokous

Seuraava johtoryhmän kokous järjestetään to 5.5.2011 klo 12–16.00.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.07.

Puheenjohtaja,
maahanmuuttojohtaja

Tuomo Kurri

Johtoryhmän sihteerit

Hanna-Maria Hyttinen

Maija Pero

JAKELU

Johtoryhmän jäsenet

TIEDOKSI

Kansliapäällikkö Viljanen
Erityisavustaja Bergman
MMO esittelijät
TEM/AKY/RAHA

